

Brusel 29. listopadu 2022
(OR. en)

15237/22

COPEN 421
COJUR 45
IPCR 110
JUSTCIV 165
RELEX 1622
CSDP/PSDC 834
JAI 1586

POZNÁMKA

Odesílatel:	Předsednictví
Příjemce:	Rada
Č. předchozího dokumentu:	14878/22 + COR 1
Předmět:	Závěry Rady o boji proti beztrestnosti, pokud jde o zločiny spáchané v souvislosti s útočnou válkou Ruska proti Ukrajině – schválení

V návaznosti na předložení výše uvedeného návrhu závěrů Rady předsednictvím projednala pracovní skupina jeho znění na zasedáních konaných ve dnech 30. září a 26. října 2022.

Dne 23. listopadu 2022 Výbor stálých zástupců potvrdil dosažení dohody ohledně znění návrhu závěrů, jež je uvedeno v příloze této poznámky. Výbor se rovněž dohodl na tom, že po schválení Radou by měly být závěry zveřejněny v *Úředním věstníku*, a rozhodl se postoupit návrh závěrů Radě ke schválení.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti se Rada vyzývá, aby

- přijala tyto závěry ve znění uvedeném v příloze této poznámky.

[- znění dohodnuté Coreperem -]

Závěry Rady o boji proti beztrestnosti, pokud jde o zločiny spáchané v souvislosti s útočnou válkou Ruska proti Ukrajině

I. Úvod

Bezprostředně po zahájení ozbrojeného útoku dne 24. února 2022 Evropská rada co nejdůrazněji odsoudila nevyprovokovanou a neodůvodněnou útočnou válku Ruska proti Ukrajině, která je hrubým porušením mezinárodního práva a zásad Charty OSN a způsobuje obrovské ztráty na životech a zranění civilistů.

Ve dnech 1. a 2. března 2022 předložilo 39 států, které jsou smluvními stranami Římského statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Římský statut“), včetně všech členských států Evropské unie, věc Mezinárodnímu trestnímu soudu a požádalo jeho žalobce, aby situaci na Ukrajině vyšetřil. Dne 2. března 2022 žalobce Mezinárodního trestního soudu oznámil, že na základě obdržených žádostí o zahájení vyšetřování dotčené vyšetřování situace na Ukrajině zahájil. Následně se čtyři další státy, které jsou smluvními stranami statutu, obrátily na Mezinárodní trestní soud s ohledem na situaci na Ukrajině, čímž se celkový počet států, které jsou smluvními stranami a učinily tak, zvýšil na 43.

Ve svých závěrech ze dne 24. a 25. března 2022 Evropská rada uvedla, že „útoky Ruska směřují na civilní obyvatelstvo a na civilní objekty včetně nemocnic, zdravotnických zařízení, škol a krytů. Tyto válečné zločiny musí okamžitě skončit. Odpovědné osoby i ti, kteří jim napomáhají, budou pohnáni k odpovědnosti v souladu s mezinárodním právem“.

Ve svých závěrech ze dne 30. a 31. května 2022 Evropská rada naléhavě vyzvala Rusko, aby okamžitě ukončilo nerozlišující útoky na civilní obyvatelstvo a civilní infrastrukturu. Uvedla, že „ruské síly páchají nepopsatelná zvěrstva a způsobují nevýslovné utrpení a zkázu“. Evropská rada rovněž uvedla, že oceňuje úsilí všech, kteří pomáhají shromažďovat důkazy a vyšetřovat válečné zločiny a ostatní nejzávažnější trestné činy, a že podporuje v tomto ohledu intenzivní práci žalobce Mezinárodního trestního soudu. Uvítala rovněž práci, kterou v této souvislosti odvádí ukrajinská nejvyšší státní zástupkyně s finanční podporou a podporou pro budování kapacit ze strany Evropské unie a jejích členských států. Uvítala zřízení společného vyšetřovacího týmu koordinovaného Eurojustem, jehož úloha byla posílena, a pokračující operativní podporu ze strany Europolu.

Ve svých závěrech ze dne 23. a 24. června 2022 Evropská rada zdůraznila, že „Rusko, Bělorusko a všechny osoby odpovědné za válečné zločiny a ostatní nejzávažnější trestné činy budou v souladu s mezinárodním právem pohnány k odpovědnosti“.

Ve svých závěrech ze dne 20. a 21. října 2022 Evropská rada uvedla: „Válečné zločiny páchané na Ukrajině, o nichž existuje stále více důkazů, a soustavné ničení civilní infrastruktury představují hrubé porušování mezinárodního práva. Evropská unie opětovně prohlašuje, že je pevně odhodlána pohnat Rusko, stejně jako všechny pachatele i ty, kdo jim napomáhají, k odpovědnosti a že jednoznačně podporuje vyšetřování prováděné žalobcem Mezinárodního trestního soudu. Evropská rada oceňuje úsilí Ukrajiny o zajištění odpovědnosti, mimo jiné za zločin agrese vůči Ukrajině. Vyzývá vysokého představitele a Komisi, aby se zabývali možnostmi, jak tuto odpovědnost zajistit v plné míře.“

Evropská rada dále ve svých závěrech ze dne 20. a 21. října 2022 vyzvala Komisi, aby představila možnosti, jak v souladu s právem EU a mezinárodním právem využít zmrazená aktiva na podporu obnovy Ukrajiny. Evropská rada v tomto kontextu připomněla své závěry ze dne 30. a 31. května 2022. Obnova Ukrajiny by byla přínosem i pro oběti trestných činů spáchaných na Ukrajině.

V Římském statutu Mezinárodního trestního soudu (dále jen „Římský statut“) se připomíná, že „nejtěžší zločiny týkající se mezinárodního společenství jako celku nesmějí zůstat nepotrestány a že jejich účinné trestní stíhání musí být zajištěno přijetím opatření na vnitrostátní úrovni a posílením mezinárodní spolupráce“.

V souladu s mezinárodním právem¹ nesou primární odpovědnost za vyšetřování a stíhání osob odpovědných za nejzávažnější mezinárodní zločiny, jak je uvedeno v článku 5 Římského statutu, státy.

Rozhodnutí Rady 2011/168/SZBP² připomnělo, že závažné trestné činy spadající do pravomoci Mezinárodního trestního soudu znepokojují mezinárodní společenství jako celek, a zejména Unii a její členské státy, a potvrdilo odhodlání ukončit beztrestnost pachatelů těchto trestných činů přijetím iniciativ nebo opatření k zajištění provádění zásady doplňkovosti na vnitrostátní úrovni a posílením mezinárodní spolupráce s cílem zajistit jejich účinné stíhání.

Evropská unie a její členské státy by měly urychleně přijmout veškerá nezbytná opatření k zajištění toho, aby osoby, které páchají nejzávažnější mezinárodní zločiny na Ukrajině, byly vyšetřovány, stíhány a pohnány k odpovědnosti před soudem.

Evropská rada již uvítala rozhodnutí žalobce Mezinárodního trestního soudu zahájit vyšetřování. Příslušné orgány různých členských států rovněž zahájily vyšetřování nejzávažnějších mezinárodních zločinů údajně spáchaných na Ukrajině.

¹ Viz Římský statut Mezinárodního trestního soudu, Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia z roku 1948, čtyři Ženevské úmluvy z roku 1949 a tři dodatkové protokoly, Haagská úmluva z roku 1954 a její druhý dodatkový protokol, Mezinárodní úmluva o potlačení a trestání zločinu apartheidu z roku 1976, Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1984, Mezinárodní úmluva na ochranu všech osob před nuceným zmizením z roku 2006.

² Rozhodnutí Rady 2011/168/SZBP ze dne 21. března 2011 o Mezinárodním trestním soudu a o zrušení společného postoje 2003/444/SZBP (Úř. věst. L 76, 22.3.2011, s. 56).

V zájmu zajištění úspěšného vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů je nezbytná posílená spolupráce a koordinace mezi všemi příslušnými orgány na mezinárodní a vnitrostátní úrovni, zejména za účelem shromažďování, uchovávání a zabezpečení důkazů, které bude moci následně využít soud.

Eurojust a Europol jsou klíčovými aktéry v prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Obě agentury mají odborné znalosti a zkušenosti na podporu vyšetřování a stíhání přeshraniční trestné činnosti, včetně nejzávažnějších mezinárodních trestných činů a souvisejících trestných činů, a jsou připraveny v rámci svých příslušných mandátů přispět k účinné výměně shromážděných důkazů. Eurojust a Europol koordinují své úlohy a činnosti na podporu vyšetřování nejzávažnějších mezinárodních zločinů.

Dne 30. května 2022 bylo přijato nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/838, kterým se mění nařízení (EU) 2018/1727, pokud jde o uchovávání, analýzu a ukládání důkazů souvisejících s genocidou, zločiny proti lidskosti, válečnými zločiny a souvisejícími trestnými činy v Eurojustu³.

Dne 25. března 2022 byl za pomoci Eurojustu zřízen společný vyšetřovací tým s cílem koordinovat vyšetřování všech zločinů spáchaných Ruskem během války proti Ukrajině. Společný vyšetřovací tým usiluje o posílení justiční spolupráce mezi příslušnými orgány zapojenými do vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů na vnitrostátní a mezinárodní úrovni. Společný vyšetřovací tým se původně skládal z ukrajinských, litevských a polských soudních orgánů a později se k němu připojily justiční orgány z Estonska, Lotyšska, Slovenska a Rumunska. Dne 25. dubna 2022 oznámil také Úřad žalobce Mezinárodního trestního soudu své zapojení do tohoto společného vyšetřovacího týmu v roli účastníka.

S cílem usnadnit analýzu informací týkajících se možných důkazů o nejzávažnějších mezinárodních zločinech vytvořil Europol specializovaný analytický projekt týkající se hlavních mezinárodních trestných činů.

³ Úř. věst. L 148, 31.5.2022, s. 1.

Náležitá pozornost by měla být rovněž věnována situaci obětí nejzávažnějších mezinárodních zločinů. Měly by se dočkat spravedlnosti.

Evropská síť kontaktních míst pro vyšetřování a stíhání genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů (dále jen „Síť pro vyšetřování genocidy“) disponuje důležitými odbornými znalostmi v oblasti nejzávažnějších mezinárodních zločinů. Je velmi nápomocná při usnadňování výměny informací, znalostí, zkušeností a osvědčených postupů mezi odborníky z praxe v jednotlivých členských státech.⁴

Dne 21. září 2022 zveřejnily Eurojust, Síť pro vyšetřování genocidy a Úřad žalobce při Mezinárodním trestním soudu pokyny pro organizace občanské společnosti nazvané „Dokumentování mezinárodních zločinů a porušování lidských práv pro účely trestní odpovědnosti“.

Na místě na Ukrajině poskytuje podporu ukrajinským orgánům poradní mise EU na Ukrajině (EUAM Ukraine). Mandát mise EUAM Ukraine byl změněn dne 13. dubna 2022⁵ s cílem poskytnout podporu ukrajinským orgánům zapojeným do vyšetřování a stíhání mezinárodních zločinů prostřednictvím strategického poradenství a odborné přípravy. Mise v této oblasti úzce spolupracuje s Mezinárodním trestním soudem a účastní se činnosti Poradní skupiny pro boj proti trestným činům krutého zacházení.

S ohledem na výše uvedené skutečnosti Rada přijala tyto závěry:

⁴ Rozhodnutí Rady 2002/494/SVV ze dne 13. června 2002 o vytvoření evropské sítě kontaktních míst týkajících se osob odpovědných za genocidium, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny (Úř. věst. L 167, 26.6.2002, s. 1), Rozhodnutí Rady 2003/335/SVV ze dne 8. května 2003 o vyšetřování a trestním stíhání genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů (Úř. věst. L 118, 14.5.2003, s. 12)

⁵ Rozhodnutí Rady (SZBP) 2022/638 ze dne 13. dubna 2022, kterým se mění rozhodnutí 2014/486/SZBP o poradní misi Evropské unie pro reformu sektoru civilní bezpečnosti na Ukrajině (EUAM Ukraine) (Úř. věst. L 117, 19.4.2022, s. 38).

II. Rada vyzývá členské státy, aby:

- a) přijaly nezbytná legislativní opatření s cílem:
 - i) plně provést definici nejzávažnějších mezinárodních zločinů a způsobů odpovědnosti zakotvených v Římském statutu;
 - ii) umožnit výkon univerzální jurisdikce nebo jiných forem vnitrostátní jurisdikce nad nejzávažnějšími mezinárodními zločiny spáchanými v zahraničí a
 - iii) umožnit úzkou justiční spolupráci s Mezinárodním trestním soudem a v rozsahu povoleném vnitrostátním právem i s dalšími vyšetřovacími mechanismy nebo mechanismy odpovědnosti, jako je nezávislá mezinárodní vyšetřovací komise pro Ukrajinu zřízená Radou OSN pro lidská práva, případně i v rámci společného vyšetřovacího týmu.
- b) podporovaly Generální prokuraturu Ukrajiny s cílem posílit schopnost Ukrajiny vyšetřovat a stíhat nejzávažnější mezinárodní zločiny v souladu s mezinárodními normami.
- c) zvážily aktivní zapojení do rotačního modelu koordinovaného Mezinárodním trestním soudem.
- d) posílily justiční spolupráci mezi členskými státy a s Ukrajinou, dalšími třetími zeměmi a Mezinárodním trestním soudem s cílem zajistit úspěšné vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů, mimo jiné podporou mezinárodní iniciativy pro sjednání mnohostranné smlouvy o vzájemné právní pomoci a vydávání při vnitrostátním stíhání krutých zločinů.

- e) usnadnily využívání společných vyšetřovacích týmů příslušných orgánů členských států a dalších zúčastněných stran, jako je Mezinárodní trestní soud, s cílem posílit justiční spolupráci v jednotlivých případech a úspěšné vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů na vnitrostátní a mezinárodní úrovni.
- f) spolupracovaly s Poradní skupinou pro boj proti trestným činům krutého zacházení a případně usnadňovaly úzkou koordinaci mezi Poradní skupinou pro boj proti trestným činům krutého zacházení a společným vyšetřovacím týmem zřízeným mezi Ukrajinou a některými členskými státy.
- g) posílily spolupráci se zúčastněnými stranami EU, jako je Eurojust, Europol, Evropská soudní síť, Síť pro vyšetřování genocidy, mise EUAM Ukraine a síť národních odborníků pro společné vyšetřovací týmy („síť SVT“), s cílem posílit úspěšné vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů.
- h) dále posilovaly kapacity mise EUAM Ukraine vysíláním národních odborníků s příslušnými odbornými znalostmi.
- i) nadále poskytovaly odpovídající právní, operativní a finanční podporu pro vytvoření a řádné fungování specializovaných jednotek zabývajících se vyšetřováním a stíháním nejzávažnějších mezinárodních zločinů na vnitrostátní úrovni v rámci orgánů příslušných pro vymáhání práva, stíhání, vzájemnou právní pomoc a shromažďování svědectví obětí, jakož i případně v rámci imigračních služeb.
- j) informovaly vnitrostátní justiční orgány, které vyšetřují nejzávažnější mezinárodní zločiny, o pravomocích, které Eurojustu svěřuje nařízení (EU) 2022/838, a zdůraznily pomoc, kterou může poskytnout Eurojust ve spolupráci se Sítí pro vyšetřování genocidy i Europol za účelem rychlé a účinné křížové kontroly informací a odhalování možných vazeb mezi případy vyšetřovanými v různých členských státech.

- k) zefektivnily shromažďování a sdílení informací mezi příslušnými orgány a zúčastněnými stranami, které přicházejí do styku s oběťmi válečných zločinů, a to na základě odborných znalostí získaných zejména sítí pro problematiku vyloučení Agentury Evropské unie pro azyl, Sítí pro vyšetřování genocidy a platformou EU pro práva obětí.
- l) věnovaly odpovídající zdroje na budování kapacit a odbornou přípravu vnitrostátních orgánů zapojených do identifikace obětí a svědků nejzávažnějších mezinárodních zločinů.
- m) spolupracovaly s organizacemi občanské společnosti, mimo jiné prostřednictvím platformy EU pro práva obětí, zejména s cílem posílit sdílení informací a úsilí o informovanost zaměřené na oběti a postižené komunity.
- n) ve vhodných případech podporovaly spolupráci s organizacemi občanské společnosti při shromažďování důkazů o nejzávažnějších mezinárodních zločinech a v rozsahu povoleném vnitrostátním právem usnadňovaly přípustnost těchto důkazů u soudu.
- o) zvýšily povědomí členů ukrajinské uprchlické komunity o možnosti vypovídat v členských státech o hlavních mezinárodních zločinech, kterých se mohli stát oběťmi a/nebo svědky, a to při zohlednění jejich zranitelného postavení a potřeby podpory.
- p) posílily účast, informovanost, podporu a ochranu obětí hlavních mezinárodních zločinů v trestním řízení, jak je stanoveno ve směrnici 2012/29/EU o právech obětí, mimo jiné výměnou zkušeností a osvědčených postupů týkajících se podpory a ochrany obětí.

III. Rada vyzývá Komisi, aby:

- a) pokračovala v úzké spolupráci s předsednictvím Rady, Evropskou službou pro vnější činnost, generálním sekretariátem Rady a Mezinárodním trestním soudem s cílem zajistit koordinaci činností Unie a případně členských států na podporu úsilí o vyvození odpovědnosti vedeného Generální prokuraturou Ukrajiny.
- b) pokračovala v práci v rámci platformy pro práva obětí s cílem zvýšit povědomí o potřebě zajistit poskytování podpory a ochrany obětem hlavních mezinárodních zločinů v souladu s jejich konkrétními potřebami a v souladu se směrnicí o právech obětí.
- c) podporovala specializované činnosti v oblasti odborné přípravy a budování kapacit pro donucovací, justiční a další příslušné orgány na základě práce a odborných znalostí stávajících subjektů, jako je Evropská síť pro justiční vzdělávání (EJTN), Agentura Evropské unie pro vzdělávání a výcvik v oblasti prosazování práva (CEPOL), mise EUAM Ukraine a stávající programy odborné přípravy vypracované Sítí pro vyšetřování genocidy.
- d) posílila finanční, logistickou, technickou a věcnou podporu, kterou mají členské státy k dispozici v jejich úsilí o účinné vyšetřování a shromažďování důkazů o nejzávažnějších mezinárodních zločinech, mimo jiné navýšením finančních prostředků pro společné vyšetřovací týmy.
- e) podporovala výměnu osvědčených postupů, znalostí a odborných znalostí prostřednictvím Sítě pro vyšetřování genocidy, mimo jiné prostřednictvím výměnných programů a studijních návštěv odborníků z praxe, a vyčlenila pro tento účel odpovídající zdroje.
- f) pokračovala v podpoře vnitrostátních a mezinárodních vyšetřovacích mechanismů a mechanismů shromažďování důkazů, zejména pokud jde o důkazy z bojišť.

IV. Rada vyzývá Eurojust, aby:

- a) pokračoval v přijímání nezbytných opatření za účelem rychlého provedení nařízení (EU) 2022/838 s cílem zachovat, analyzovat a uchovávat důkazy o nejzávažnějších mezinárodních zločinech uvedených v daném nařízení v centrálním úložišti.
- b) nadále poskytoval materiály a pokyny, jak shromažďovat a předávat důkazy o nejzávažnějších mezinárodních zločinech.
- c) tam, kde je to možné, dále posílil spolupráci se třetími zeměmi s cílem usnadnit shromažďování a výměnu důkazů o příslušných nejzávažnějších mezinárodních zločinech v souladu s platným právním rámcem.

V. Rada vyzývá Eurojust a Europol, aby:

- a) dále posilovaly spolupráci mezi těmito dvěma agenturami na základě jejich vzájemně se doplňujících úloh a operačních schopností při podpoře vyšetřování nejzávažnější mezinárodní trestné činnosti a v souladu s jejich příslušnými mandáty a zároveň usilovaly o zamezení zdvojování úsilí, aby bylo možné členským státům poskytovat ještě lepší pomoc při vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů.
- b) informovaly Radu o aktuálním stavu a budoucích krocích v oblasti spolupráce, pokud jde o vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů.

VI. Rada vyzývá Síť pro vyšetřování genocidy, aby:

- a) nadále rozvíjela své odborné znalosti v oblasti nejzávažnějších mezinárodních zločinů.
- b) nadále usnadňovala výměnu informací, znalostí, zkušeností a osvědčených postupů mezi vnitrostátními odborníky v souladu se svým mandátem.

VII. Rada vyzývá misi EUAM Ukraine, aby:

- a) nadále rozvíjela svou podporu ukrajinským orgánům s cílem usnadnit vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů.
- b) dále posílila spolupráci s Europolem, Eurojustem a agenturou CEPOL s cílem poskytovat odbornou přípravu a přímou podporu při vyšetřování a stíhání nejzávažnějších mezinárodních zločinů na Ukrajině.

VIII. Rada vyzývá příslušné orgány Evropské unie, aby:

- a) pokračovaly v efektivním poskytování pomoci Ukrajině a dále ji zlepšovaly.
- b) nadále poskytovaly podporu členským státům v jejich úsilí o efektivní shromažďování důkazů o nejzávažnějších mezinárodních zločinech a zároveň zkoumaly možné synergie a zamezily zdvojování činností.
- c) zvýšily úsilí v boji proti dezinformacím a pokusům o přepsání historie.

IX. Rada vyzývá Ukrajinu, aby:

přistoupila k Římskému statutu.
